

telijk gebruiksvoorschrift vastgesteld. Hierin staat nauwkeurig aangegeven voor welke doeleinden het middel mag worden gebruikt. Een middel wordt toegelaten voor gebruik tegen een bepaald micro-organisme en voor een specifiek toelatingsgebied. Fabrikanten en overheid zorgen verder voor een gebruiksaanwijzing en veiligheidsaanbevelingen. Elke gebruiker heeft de plicht om het product alleen te gebruiken volgens deze wettelijk voorgeschreven aanwijzingen. U kunt de toelatingsbesluiten nalezen op de website van het Ctgb: www.ctgb.nl.

Het belang van een ruime keuze aan desinfectiemiddelen

Het (preventief) bestrijden van micro-organismen wordt veel moeilijker als er te weinig desinfectiemiddelen zijn om uit te kiezen. Verschraving van het aanbod van middelen kan leiden tot mindere desinfecterende werking. Het voorkómen van besmetting is nog belangrijker doordat micro-organismen steeds beter bestand lijken te worden tegen antibiotica (toememende resistentie). Er is nu al sprake van een verschaald aanbod. Bekende namen zoals Lyorthol en Tego zijn van de markt, omdat de fabrikanten geen verlenging hebben aangevraagd vanwege de te hoge kosten voor een relatief klein afzetgebied.

De Europese Biocidenrichtlijn en het belang voor de Nederlandse markt

In april 1998 is de Europese Biocidenrichtlijn (98/8/EG) gepubliceerd, die bedoeld is om handelsbelemmeringen door verschillen in nationale regelgeving weg te nemen. De richtlijn legt de regels vast voor de toelating van biociden op de markt en tracht tevens een algemene Europese erkenning van deze toelating te bewerkstelligen. Daarnaast voorziet de richtlijn in de vaststelling van een positieve lijst van stoffen die in biociden mogen worden gebruikt, omdat de werkzaamheid en veiligheid van die stoffen is bewezen.

De huidige producenten van desinfectiemiddelen zijn vooral Europees georiënteerde ondernemingen: productontwikkeling vindt plaats op Europese schaal. Voor deze ondernemingen is het niet mogelijk om speciaal voor de Nederlandse markt (die strengere eisen stelt) afwijkende middelen te produceren, gezien de relatief geringe omzet in Nederland. Dat bezwaar valt weg, als desinfectiemiddelen in de hele Europese Unie moeten voldoen aan dezelfde eisen. Die situatie wordt waarschijnlijk rond 2010 bereikt.

Risico's voor mens en milieu

Geen enkel product en geen enkele activiteit is honderd procent veilig. Ondanks alle voorzorgsmaatregelen bestaat er altijd een kleine kans dat er iets mis gaat. Een risico is de combinatie van kans (blootstelling) en gevolg. De overheid heeft gezorgd voor strenge wet- en regelgeving die het risico voor mens en milieu zo klein mogelijk maakt. Inspectiediensten controleren regelmatig of bedrijven zich aan de regels houden. Hierdoor is het risico van desinfectiemiddelen voor mens en milieu aanvaardbaar laag.

Meer informatie

De Werkgroep Infectiepreventie (WIP) stelt richtlijnen vast voor infectiepreventie in de intramurale gezondheidszorg. Deze kunt u downloaden vanaf www.wip.nl. Ook de Nederlandse Vereniging van Zeepfabrikanten (www.nvz.nl) geeft veel nuttige informatie over dit thema en aanverwante onderwerpen.

Etikettering van schoonmaakmiddelen



Nederlandse Vereniging van Zeepfabrikanten

Detergentenverordening

Sinds oktober 2005 zijn de etiketten en veiligheidsinformatiebladen van professionele schoonmaakmiddelen veranderd. De Europese Detergentenverordening schrijft namelijk milieueisen en regels voor etikettering voor. In dit artikel worden de belangrijkste zaken op een rij gezet voor iedereen die op zijn werk schoonmaakmiddelen aanschaft, distribueert of gebruikt, of leiding geeft aan mensen die hiermee bezig zijn. Detergenten zijn producten die bedoeld zijn voor het was- en reinigingsproces, het is een verzamelnaam voor alle schoonmaakmiddelen die worden gebruikt in de huizen van mensen, in openbare ruimten (zoals ziekenhuizen, scholen) of industriële omgevingen. Detergenten zijn bijvoorbeeld professionele textielwasmiddelen en wasverzachters, reinigingsmiddelen voor harde oppervlakken, afwasproducten en een scala aan speciale producten zoals toiletreinigers, kalkverwijderaars, CIP-reinigingsmiddelen, metaalontvetters, desinfecterende producten, enz. Vrijwel alle reguliere schoonmaakmiddelen die nu in Nederland op de markt zijn, voldoen al jaren aan de zwaardere milieueisen.

Meer informatie over ingrediënten

In de institutionele en industriële (I&I-) sector is het Veiligheidsinformatieblad (Vib) een vertrouwd communicatiemiddel voor schoonmaakmiddelen. In het Vib staat alle aanvullende informatie over de ingrediënten. Soms staat er ook op het etiket informatie over ingrediëntengroepen, parfumstoffen en conserveringsmiddelen in schoonmaakmiddelen.

Bij producten voor professionele toepassingen wordt informatie over ingrediënten en veiligheid gegeven op het etiket.

Het Veiligheidsinformatieblad (Vib) wordt gewoonlijk bijgevoegd bij de eerste aflevering van alle professionele schoonmaakmiddelen. Dit is een verplichting die voortkomt uit de Preparatenrichtlijn (99/45/EG). Voor niet-ingedeelde preparaten is het Vib op verzoek verkrijgbaar. Het Vib verstrekt details over de belangrijkste ingrediënten en gevaarlijke stoffen in het product. Daarnaast bevat het een noodtelefoonnummer dat 24 uur per dag, 7 dagen per week bereikbaar is voor vragen naar aanleiding van een ongeval met het product. Producenten van I&I-producten voorzien gewoonlijk vergiftigingsinformatiecentra eveneens van alle informatie die zij nodig zouden kunnen hebben in gevallen van vergiftiging of persoonlijk letsel.

Het Vib is dé manier binnen de professionele sector om te communiceren over producten. Op basis van het Vib kan de deskundige bij de afnemer waar nodig interne veiligheidsmaatregelen treffen, zodat werknemers veilig met de producten werken. Als men werknemers in dienst heeft om met het product te werken, is er een wettelijke verplichting om het Vib te vertalen in een werkvloerinstructiekaart (Wik). Hierin wordt aangegeven wat de werknemer moet doen om veilig met het product te kunnen werken. Bij sommige producten is het bijvoorbeeld nodig om handschoenen aan te doen. Bij andere producten is dat helemaal niet nodig. Vaak staan op een Wik ook aanwijzingen voor de opslag van een product, maatregelen bij morsen en informatie voor eerste hulp bij ongelukken.

Vanaf 1989 worden op vrijwillige basis op schoonmaakmiddelen de ingrediënten vermeld in groepen. De Detergentenverordening stelt de vermelding van de ingrediëntgroepen in schoonmaakmiddelen vanaf 0,2% verplicht:

Anionogene oppervlakreactieve stoffen	Chloorbleekmiddelen
Kationogene oppervlakreactieve stoffen	Zuurstofbleekmiddelen
Amfotere oppervlakreactieve stoffen	Fenolen en gehalogeneerde fenolen*
Niet-ionogene oppervlakreactieve stoffen	Paradichloorbenzeen*
Zeep	Aromatische koolwaterstoffen
Zeolieten	Alifatische koolwaterstoffen
Fosfaten	Gehalogeneerde koolwaterstoffen*
Fosfonaten	EDTA en de zouten daarvan
Polycarboxylaten	NTA (nitrilotriazijnzuur) en de zouten daarvan

* Enkele van de genoemde ingrediënten of stofgroepen zijn in Nederland al lange tijd niet meer relevant. Zo zien de fabrikanten van schoonmaakmiddelen al sinds de jaren tachtig vrijwillig af van bijvoorbeeld het gebruik van vluchtige gechlorideerde koolwaterstoffen en paradichloorbenzeen.

Bovendien worden 'enzymen', 'optische witmiddelen' en 'parfums' eveneens op de verpakking vermeld, onafhankelijk van de hoeveelheid in het eindproduct.

Het woord 'conserveringsmiddel' wordt niet meer gebruikt in rubriek 2 van het Vib van schoonmaakmiddelen. Dit is in de Detergentenverordening vervangen door de meer nauwkeurige INCI-namen van de individuele conserveringsmiddelen.

PARFUMSTOFFEN

Indien één van de onderstaande parfumstoffen met meer dan 0,01% voorkomt in een schoonmaakmiddel, wordt de INCI-naam* van de stof in rubriek 2 van het Veiligheidsinformatieblad vermeld. Deze informatie is bedoeld ter bescherming van mensen die weten dat zij allergisch reageren op deze stoffen. De lijst is samengesteld door een Europese wetenschappelijke commissie. Het gaat niet alleen om synthetische stoffen, maar ook om natuurlijke extracten. Limonene komt bijvoorbeeld uit de schil van een sinaasappel en Linalool uit lavendel.

Amyl cinnamal	Anise alcohol
Benzyl alcohol	Benzyl cinnamate
Cinnamyl alcohol	Farnesol
Citral	Butylphenyl methylpropional
Eugenol	Linalool
Hydroxycitronellal	Benzyl benzoate
Isoeugenol	Citronellol
Amylcinnamyl alcohol	Hexyl cinnamal
Benzyl salicylate	Limonene
Cinnamal	Methyl 2-octynoate
Coumarin	Alpha-isomethyl ionone
Geraniol	Evernia prunastri extract
Hydroxyisohexyl 3-cyclohexene carboxaldehyde	Evernia furfuracea extract

* 'INCI-namen' zijn internationale namen voor cosmetica-ingredienten. De afkorting INCI staat voor 'International Nomenclature of Cosmetic Ingredients'. Met behulp van de unieke INCI-naam weten personen met een allergie zonder taalbarrière altijd waar ze aan toe zijn en kunnen ze daar in hun arbeidssituatie rekening mee houden.

Waarom informatie over ingrediënten?

Is al die extra informatie over ingrediënten nodig? Voor de meeste mensen niet. Schoonmaakmiddelen zijn veilig en dragen dagelijks bij aan de hygiëne, de gezondheid en het welzijn van mensen. De nieuwe ingrediënteninformatie is vooral bedoeld voor mensen met een vastgestelde allergie voor een bepaald ingrediënt. De werkgever en werknemer kunnen hier dan beter rekening mee houden. Schoonmaakmiddelen zijn trouwens zelden de veroorzakers van het ontstaan van allergieën. Immers, de hoeveelheid product waarmee een gebruiker in aanraking komt bij het aanbevolen gebruik, ligt ver onder de drempelwaarde voor het optreden van een allergie.

Een stof kan slechts een allergische reactie veroorzaken wanneer er een bepaalde concentratie wordt bereikt en als iemand er lang genoeg contact mee heeft. De ervaring leert dat zelfs bij direct huidcontact met onverdunde producten, de allergieopwekkende concentraties niet bereikt worden. Wel kan het vóórkomen dat een gebruiker al eerder voor bepaalde stoffen allergisch geworden was. In dat geval is een gering contact met de stof alweer voldoende om een allergische reactie te geven. De nieuwe etikettering helpt die mensen bij het maken van een goede keus om de allergische reactie te voorkomen.

Moeten schoonmaakmiddelen worden geconserveerd?

De oppervlakreactieve stoffen die worden gebruikt in schoonmaakmiddelen zijn goed biologisch afbreekbaar (zie 'Biologische afbreekbaarheid van oppervlakreactieve stoffen') in een waterige omgeving. Veel vloeibare schoonmaakmiddelen bevatten water en zijn gemakkelijk in water op te lossen (zoals interieurreiniger). Indien na opening van de verpakking bacteriën en schimmels in het schoonmaakmiddel terechtkomen, kan het zo zijn dat de oppervlakreactieve stoffen al in de verpakking worden afgebroken. Door conserveringsmiddelen toe te voegen aan een schoonmaakmiddel, zorgt de fabrikant voor een product van goede kwaliteit met een lange houdbaarheid.

Gegevensblad voor medisch personeel

Naast de ingrediënteninformatie op het etiket en in het Vib, zullen producenten op verzoek van medische beroepsuitoefenaren (artsen, ziekenhuizen) zorgen voor een gegevensblad voor medisch personeel (Engels: Ingredient Data Sheet of IDS). Dit nieuwe IDS bevat een volledige lijst van alle ingrediënten van het product in afnemende gewichtsvolgorde, en onderverdeeld in gewichtspercentageklassen, dus:

- 10% of meer;
- 1% of meer, maar minder dan 10%;
- 0,1% of meer, maar minder dan 1%;
- minder dan 0,1%.

Ingrediënten worden opgesomd met IUPAC- en INCI-namen, en met CAS- en EINECS-nummers.

Deze nieuwe voorziening biedt onder anderen bedrijfsartsen de gelegenheid om specifieke informatie te verkrijgen over hun detergentenproducten, die de reeds aanwezige informatie in het Vib aanvult.

Biologische afbreekbaarheid van oppervlakreactieve stoffen

Oppervlakreactieve stoffen zijn het hart van een schoonmaakmiddel. Ze zorgen ervoor dat het te reinigen materiaal/oppervlak volledig vochtig wordt, verwijderen het vuil en houden het losgemaakte vuil in het sop. Er wordt een grote hoeveelheid schoonmaakmiddelen gebruikt. Daarom is het belangrijk dat de oppervlakreactieve stoffen in een rioolwaterzuiveringsinstallatie gemakkelijk biologisch worden afgebroken. De Detergentenverordening vereist volledige biologische afbreekbaarheid voor alle typen oppervlakreactieve stoffen. Er worden vier groepen onderscheiden binnen de oppervlakreactieve stoffen. Merendeels worden anionogene en niet-ionogene oppervlakreactieve stoffen gebruikt. Voor speciale toepassingen worden ook amfotere oppervlakreactieve stoffen gebruikt, en kationogene oppervlakreactieve stoffen.

Oppervlakreactieve stoffen bestaan altijd uit een lange waterafstotende/vetminnende staart en een waterminnende kop. Door de kop zijn oppervlakreactieve stoffen goed oplosbaar in water, maar door hun staart zijn ze ook goed in staat vervuiling die slecht oplost in water (bijvoorbeeld vet) los te maken van een oppervlak. De oppervlakreactieve stoffen komen uiteindelijk in de rioolwaterzuiveringsinstallatie terecht. Daarin worden de oppervlakreactieve stoffen afgebroken door bacteriën. Biologische afbreekbaarheid loopt van primaire afbreekbaarheid tot volledige biologische afbreekbaarheid. De primaire afbreekbaarheid is de eerste en belangrijkste stap. Hierbij verliezen de gebruikte oppervlakreactieve stoffen hun kenmerkende, vuiloplossende eigenschap en gelijktijdig hun directe schadelijkheid voor het leven in het oppervlaktewater. De volledige biologische afbraak volgt in meerdere stappen, totdat er slechts water, koolstofdioxide en mineralen overblijven.

Volgens de Detergentenverordening moeten oppervlakreactieve stoffen onder laboratoriumomstandigheden biologisch worden afgebroken voor een bepaald percentage in een bepaald aantal dagen. In dergelijke laboratoriumtests worden oppervlakreactieve stoffen aanzienlijk langzamer afgebroken dan in zuiveringsinstallaties. Voldoen oppervlakreactieve stoffen aan de strenge afbreektests in het laboratorium, dan voltrekt hun afbreuk zich zeer snel onder praktijkomstandigheden. In zuiveringsinstallaties worden oppervlakreactieve stoffen reeds na enkele uren voor meer dan de helft afgebroken.

Sinds 1973 is het in Europa verplicht dat alle gebruikte anionogene en niet-ionogene oppervlakreactieve stoffen primair afbreekbaar zijn. Vanaf oktober 2005 is voorgeschreven dat alle oppervlakreactieve stoffen volledig biologisch worden afgebroken. Hoewel de meeste oppervlakreactieve stoffen die worden gebruikt in professionele toepassingen reeds voldoen aan deze eisen, zijn er voor sommige speciale toepassingen oppervlakreactieve stoffen nodig die alleen primair biologisch afbreekbaar zijn. De nieuwe Detergentenverordening voorziet in een uitzonderingsmogelijkheid voor toepassingen die maatschappelijk belangrijk zijn: indien ze primair afbreekbaar zijn kan voor enkele oppervlakreactieve ingrediënten speciale toestemming worden verkregen.